

Nyílt levél az Ön hangosztályától

Írta: John Coffey. A szerzőt tanácsokkal segítették: Klay Anderson, Brydon Baker, Mike Barnitt, Darren Brisker, Joseph Cancilla, Carl Cardin, Peter Devlin, Carl England, Mike Filosa, Stu Fox, John Garrett, Alexandre Gravel, Robert Gravenor, Mike Hall, Hans Hansen, Larry Long, David Marks, Mike Michaels, Matt Nicolay, Todd Russell, Tim Salmon, Dave Schaaf, Wolf Seeberg, Brian Shennan, Chris Silverman, Scott Smith, Mark Steinbeck, Randy Thom, Noah Timan, Eric Toline, Charles Tomaras, Glen Trew, Von Varga, Jeff Wexler, Mike Westgate, Charles Wilborn, Rob Young, és még sokan mások.

Jelen írás professzionális hangfelvevő szakemberek közreműködésével született, segítendő a rendezőket és a producereket annak az átlátásában, hogy milyen minőségű helyszíni hangfelvételekre számíthatnak. A célunk közös: segíteni Önöknek, hogy filmjeik a lehető legjobbak lehessenek.

Ebben a levélben nem fogjuk magát a hangfelvételi folyamatot taglalni. A szakma „hókuszpókusz” részét Önök teljes egészében ránk bizzák, mert tudják, hogy értünk hozzá. Függetlenül attól, hogy a nyersanyag standard-, high-definition video, vagy film, a hangfelvételeket ugyanazon elvek alapján kell elkészíteni.

Azt szeretnénk, ha Önök rendelkeznének azokkal az információkkal, melyek alapján képesek lesznek eldönteni, hogy mi az, ami veszélyeztetheti az Önök helyszíni hangfelvételeinek a lehető legjobb minőségben történő elkészítését – még mielőtt egy elhamarkodott döntéssel akaratlanul árthatnának a saját filmjüknek. Ehhez szükséges, hogy megismerkedjenek néhányval azok közül az akadályozó tényezők közül, melyekkel általában még jóval azelőtt meg kell küzdenünk, hogy egyáltalán elkezdődne a forgatás.

Végző soron a digitális hang korát éljük. A mozik kitűnő SDDS, DTS, Dolby, THX és surround hangrendszerekkel vannak felszerelve – tehát a közönség HALLGATJA a filmet. Ráadásul manapság, amikor esetenként az otthoni DVD-s házimozsi lehallgatási rendszerek is fel tudják venni a versenyt a mozikban találhatóakkal, a közönség egy szofisztikált rétege egyszerűen megköveteli a kiváló digitális hangminőséget.

A PROBLÉMA

Mi vagyunk azok – azaz a hangosztály, – akiktől Önök abban függenek, hogy elkészítsük, illetve megóvjuk az ÖNÖK filmhangfelvételeit a filmgyártás folyamatai során.

A stáb túlnyomó többségével ellentétesen, akik a kép megvalósításával kapcsolatos munkakörökben dolgoznak, a hangmérnök erőfeszítései nem „láthatóak” a forgatáson. Az emberek többsége nem hallja azokat a zajokat, amit a mikrofonok már meghallanak, néhányan pedig azzal sincsenek igazán tisztában, hogy valójában mi mit is csinálunk. Így általában csak a legnyilvánvalóbb zajforrások képezhetik megbeszélés-, illetve megértés tárgyát.

Mint hangosztály, a mi munkánk az is, hogy felesleges zajforrások után kutassunk a díszletben. Zajt kelteni lehet véletlenül, hanyagságból, de néha ártó szándékkal is. Ezek a

precedensek mind tönkretelhetik az Önök hangfelvételeit. A fent említett esetek miatti frusztráció mindennapos velejárója a munkánknak, nem beszélve arról, hogy sok esetben a stáb és a produkció teljesen magunkra hagy minket ezen problémák megoldásával.

Ezeknek a problémáknak az áthidalása mindig közös erőfeszítés árán kellene, hogy megvalósuljon, mégpedig a rendező munkatársainak és az őket segítő egyéb erők segítségével – akik közül néhányan olykor saját maguk is felelősek a problémákért.

A hangmérnökök néha a filmgyártás kerékkötőjeként szerepelnek a köztudatban. Nem szeretjük, ha ezt a nem kívánatos címet aggatják ránk, mert megaláznak, igaztalannak és feleslegesnek tartjuk. Nem szeretnénk olyan légkörben dolgozni, ahol minden munkatársunk ellenünk fordul.

Egy nehéz forgatáson a hangmérnök –fekete báránként és magányos farkasként egyszerre viselve hadat a zajok ellen, hogy jó minőségű hangfelvételeket készíthessen Önöknek – a stábtagok folyamatos bocsánatkérései és magyarázkodásai miatt hamar kiéghet.

Nehéz mindent beleadni a támogatás és megértés teljes hiányában. Csábító megoldásként lebeg ilyenkor a hangmérnök szeme előtt a belenyugvás és az árral való sodródás lehetősége. Ebből nyilvánvalóan semmi jó nem származhat.

A problémáink természete elhitetheti Önökkel, hogy csak különös nehézségek és extra költségek árán készülhet jó minőségű hang. Mindez elkerülhető, ha Önök a megfelelő időben (az előkészítés és a forgatás ideje alatt) megteszik a megfelelő lépéseket.

Mi jól ismerjük a saját felszereléseink korlátait. Például, a mikrofonok csak eszközök, csodákra nem képesek. Ha a forgatás helyszínén tapasztalható problémák nem kerülnek orvoslásra, akkor később újra találkozni fogunk velük, de már csak a vágóasztalon.

A jó hangfelvétel általában akkor tud elkészülni, ha megfelelő előkészületek előzik meg a forgatást, hogy elkerülhessük a bajt. Az Önök segítségével jobb munkát tudunk végezni Önöknek. Szükségünk van az Önök megértésére és támogatására.

AKKOR ÉS MOST

A hangszakma mai sanyarú helyzetének megértéséhez vissza kell mennünk az időben. Régebben nagy stúdiókban, futószalagon, egymás után készültek a filmek. Attól függetlenül, hogy melyik stúdióban forgattunk, minden részleg megértette, hogy az az elvárás, hogy mindenki a saját szakterületén megtegye a szükséges lépéseket ahhoz, hogy eredeti hangos filmet tudjunk készíteni. A hangra való odafigyelés szerepelt a stábtagok munkaköri leírásában és ez a hozzáállás az idő haladtával generációról generációra öröklődött. A világosítók flagjeikkel szó nélkül levették a mikrofonárnyékokat, és kicserélték a zajos lámpákat. A segédoperatőrök mindent megtettek, hogy csökkentsék a kamerazajt, és sok esetben az operatőr maga takarta le a zajos kamerát egy pokróccal, hogy segítse a hangosztály munkáját. Minden részleg igyekezett minden tőlük telhetőt elkövetni annak érdekében, hogy a film eredeti hangját megőrizze – mert ezt is a munkájuk részének érezték és senkinek nem kellett meggyőzni őket erről. Ez egy olyan időszak volt, amikor a hangosztállyal való ésszerű együttműködés része volt a filmkészítési folyamatnak.

Ma a részlegek ugyanolyan elhivatottsággal képesek dolgozni egy filmen, mint régen, azonban a hangosztállyal való együttműködést már egyáltalán nem érzik fontosnak vagy a

munkájuk részének. A gondok akkor kezdődtek, amikor a független filmek megszorításával megszűnt a házon-belüli utánpótlásképzés és nevelés. Ahogy a módszer, amellyel az új munkatársak a munkájukat sajátították el megváltozott, úgy változott meg a hanghoz való hozzáállásuk.

Általában a különböző részlegek ma már nem tartják fontosnak, hogy segítsék Önöket abban, hogy eredeti hangos filmet tudjanak készíteni. Az inas rendszerű szaktudás-átadás megszűnésével elveszett az a csatorna, melyen az eredeti hangfelvétel tisztelete vándorolt generációról generációra. Mostanság az újoncokat egyből bedobják a mélyvízbe - tűzközelben kell megtanulniuk a szakmát. Az így betanított szakemberekből álló részlegeket minden egyes alkalommal meg kell kérni, hogy megtegyék az amúgy magától értetődő apró lépéseket annak érdekében, hogy megóvhassuk az Önök hangfelvételeit.

Ma a hangosztály az, aki boldogan veszi le magának a mikrofonárnyékot a díszletfalról vagy lelkesen takarja le a zajos kamerát, de ezt a játékot nem így kellene játszani. A hangosztály egyik leghatékonyabb, ugyanakkor legfárasztóbb fegyvere ma a pszichológiai hadviselés és taktikázás, amellyel valamilyen módon – baráti szívesség kérés, utasítás, eltussolás, konfrontáció, megalázkodás, megalázás – megpróbáljuk rávenni az egyes részlegeket, hogy segítsenek megoldani az általuk okozott zajproblémákat.

Az utolsó pillanatban történő pánikszerű rohanás egy új zajforrás vélt iránya felé régen csak az előre nem látható problémák elkerülhetetlen felbukkanása esetén volt indokolt. Ma e helyett a felvételt megelőző utolsó pillanat sokszor egyben az első is, amikor a hangmérnök értesül a „titkos” dialógus- vagy színészpozíció változásokról, vagy meghallja az új, a díszletből vagy azon kívülről jövő nemkívánatos zajokat.

Minden részleg azzal van elfoglalva, hogy mi az, amit látunk, és senki nem foglalkozik azzal, hogy mit hallunk. A sminkosztálytól a bühnén át a kellékosztályig minden egyes munkatárs arra koncentrál, hogy mi látható a keresőben. A csakis kizárólagosan a képért dolgozó részlegek általánosan kialakult csőlátása miatt senki nem tud róla, ráadásul senkit nem is érdekel, hogy mi történik az Önök helyszíni hangfelvételeivel. Kizárólag az Önök autoritása tud nekünk segíteni abban, hogy minőségi hangot tudjunk Önöknek prezentálni. A hangosztály szeme előtt mindig csábító megoldásként csillog az a lehetőség, hogy feladjuk és nem megyünk szembe az árral olyankor, amikor a körülmények leküzdhetetlen akadályokat gördítenek az egyébként méltányolatlan erőfeszítéseink elé. Ha ez így megy tovább, kénytelenek leszünk testületileg javasolni, hogy a filmes iskolák hangmérnökképzési tanterve tartalmazzon gyorstalpaló gyermekpszichológiai kurzusokat is.

Szeretnénk, ha Önök is minél többet tudnának a filmforgatás helyszínein elterülő aknamezőkről, melyek a hangfelvételt zúzzák ízekre. Ami Önöknek sokszor panaszodásnak tűnik, az sokszor egyszerűen csak azon problémák kommunikálása, amelyek tönkretesznek az Önök saját filmhangját, de a helyszínen orvosolhatók lehetnének. A lényeg, hogy ezek mind az Önök döntései. Az, hogy mi zajokat hallunk, az nem csak a mi problémánk, hanem igazából az Önöké, hiszen minden nap végén az Önök kezébe juttatjuk az aznapi hanganyagot. Reméljük, hogy miután elolvasták ezt a levelet, könnyebb lesz Önöknek ésszerű döntést hozni abban, hogy mikor kell tényleg leszinkronizálni egy jelenetet. Az utómunka fázisban már nagyon késő a hangproblémákkal elkezdni foglalkozni.

Noha ez az utolsó láncszem az események sorozatában, először azt tárgyaljuk meg, miért nem univerzális megoldás az utószinkron.

AZ UTÓSZINKRON

Fontos megérteni, milyen drámai hatásúak a következő szavak: „Majd leszinkronizáljuk!” Nyilván Önök is tudják, hogy az utószinkronizálás extra költségekkel jár, de ennél sokkal komolyabb következményei vannak a fenti szavak elhangzásának.

Az utószinkron csak akkor tekinthető megoldásnak, ha már semmi más nem segít. Az utószinkron nem csupán egy egyszerű utólagos beavatkozás, ha a forgatáson nem sikerült megoldani a gondokat. Az utószinkron olyan művészi kompromisszumokra kényszeríti Önöket, amelyek rontanak a majd elkészülő film művészi értékén, és amelyek jórészt csak a kész filmen derülnek ki.

Nyilvánvalóan Önök is tudják, hogy egy színész teljesítménye sokkal jobb a forgatás helyszínén, mint egy szinkronszobában. A film művészi alkotás, melynek örökké élnie kell. Önök jobbnál jobb színészeket szerződtetnek filmjeikbe, hogy ők is hozzájáruljanak a film művészi értékének emeléséhez. Ne veszítsék el egy jelenet essenciáját azzal, hogy leszinkronizálják! Egy kiváló színész hangja, amikor szerepben van, egy háromdimenziós térben együtt játszik a többi színésszel nem más, mint kincs. Életet lehel a filmbe.

Az utószinkronizálás folyamán a színészeknek egy steril fülkében egy nagy mikrofon előtt ülve fel tudni idézni egy olyan hangulatot, amit hónapokkal azelőtt egy teljesen más helyszínen élt át, ráadásul ügyelve a szájszinkronra. Ez elég messze van a forgatáson zajló kreatív munkától.

Az bizonyos, hogy az utószinkronnál még a legjobb helyszíni hangfelvétel is zajosabb lesz, azonban az utószinkron hiányában van minden spontaneitásnak és érzelmi valóságnak, melyen az Önök színészeinek tehetsége tükröződik, és amit viszont az eredeti hangfelvételek hűen megőriznek. Az ilyen hatású felvételeket utószinkronnal lehetetlen előállítani.

Az utószinkron nem színészi játék. A színészek többsége utálja az utószinkront, mert az – legjobb esetben is – csak nagyon hasonló lehet az eredetihez.

Az utómunka költségvetést jobban kihasználva nem hátrafelé kellene haladni a rossz, már felvett hangok helyrehozásával. Az erre szánt pénzt áthatóbb sound designer-i munkára lehetne fordítani, hogy még csillogóbb lehessen a film hangja.

Ha elkerülhetetlen az utószinkronizálás, akkor érdemes a csak-hang felvételeken a díszletben vagy ahhoz nagyon közel és a lehető leghamarabb túlesni, hogy a színész a szerepében maradjon, így a színészi játék jobb, a hang pedig természetesebb lesz.

Kecsegtető helyzet az, amikor anyagilag nem számít, hogy a jelenet utószinkron lesz-e vagy sem, de még ilyenkor is jobb megbizonyosodni arról, hogy a hangproblémák tényleg megoldhatatlanok-e, még MIELŐTT olyan döntést hoznak, amit később megbánhatnak. Sose hagyják, hogy a mindenkori helyzet hozta pillanatnyi türelmetlenség legyen a fő érv az utószinkron mellett. Bizonyosodjanak meg róla, hogy előzetesen már minden más megoldást kipróbáltak.

HANGI PROBLÉMÁK A FORGATÁS HELYSZÍNÉN

Azon problémák, melyek tönkretesznek egy film hangját, legtöbbször mind előre láthatóak és minden évben, minden forgatáson, újra és újra előjönnek.

A hanghiányok majdnem minden esetben tisztán azonosíthatóak és definiálhatóak. A jó és a rossz filmhang közötti különbség sokszor csak annyiban áll, hogy mennyi ilyen előre látható akadályozó tényező van jelen a forgatási helyszínen, és hogyan kezeljük őket.

Csekély azoknak a problémáknak a száma, amit ne lehetne megoldani, ha előre gondolkodik az ember és elég lelkes ahhoz, hogy cselekedjen. Ebben a kérdésben a hangmérnök az Önök személyes szaktanácsadója is egyben.

Most pedig végigmegyünk az egyes részlegeken és megpróbálunk rámutatni azokra a hangproblémákra, amelyek tőlük indulnak ki, és amelyek a stábtagok, azaz a munkatársaink segítségével – egy kis odafigyeléssel könnyen orvosolhatóak lennének.

ELŐKÉSZÍTÉS

A jó hang ott kezdődik, amikor eldöntjük, hogy mit várunk el a hangstábunktól és azt a kezdetektől a szemünk előtt tartjuk. Korán kezdjük el tárgyalni a hangmérnökünkkel, még az előkészületi időszak alatt. Tegyük lehetővé, hogy a hangmérnök próbafelvételeket készíthessen, hogy eldönthesse, mely zajok szűrhetők ki utómunkában és melyek nem; csakúgy ahogy az operatőr ellenőrzi a rendszert a kameratesztek során. Ha a hangmérnök nem ér rá, bízzák rá ezt a feladatot egy a hangmérnök által kijelölt szakemberre. A végén megtérül ez az erőfeszítés.

HELYSZÍN SZERVEZÉS/LOCATION RÉSZLEG

Ez a részleg teheti a legtöbbet annak érdekében, hogy megmenthessük egy film hangját!

A helyszínek kiválasztásakor nem szabad elfeledkezni a hangról, figyelembe kell venni a környezeti zajokat. Mindössze annyit kérünk, hogy legalább minimális figyelmet szenteljenek a potenciális hangproblémáknak. Gyakran forgatunk olyan extrém mértékben zajos helyszíneken, amelyek könnyedén lecserélhetőek lettek volna egy másik ugyanolyan helyszínre vagy át lehetett volna diszponálni a forgatást egy olyan hétvégi napra, amikor például nem dolgoznak az építkezéseken. Csak akkor forgassunk építkezések, iskolák, légifolyosók, nagy forgalmú utak és egyéb nyilvánvaló zajforrás közelében, ha ez nélkülözhetetlen képi elemeket ad a filmhez.

1. Intézkedjünk minden zajforrás ügyében még mielőtt a stáb a helyszínre érkezik.
2. Mindig legyen gondunk a légkondicionáló berendezésekre. Ez kötelező! Ha nincs kontrollunk a légkondicionáló berendezések fölött, a hangfelvételek háttérzaja felvételenként változni fog, attól függően, hogy merre áramlik a levegő. Ha nagy az épület, legyen valaki, aki mindig ott áll a kapcsoló mellett egy walkie-talkie-val, hogy visszakapcsolhassa a rendszert minden felvétel után. Külső helyszíneken is ugyanolyan fontos kikapcsoltatni a helyszín közelében található légkondicionálókat.
3. Kontrollal kell rendelkezünk minden zajforrás fölött, mint például a vendéglátó egységek, irodák és kórházak. A helyszínen található összes hűtő, számítógép, jégcsináló, röntgen, valamint egyéb zajos berendezés kikapcsolható kell, hogy legyen.
4. Ha vendéglátó egység a helyszín, próbáljuk munkaszüneti napra diszponálni a forgatást.
5. Az esős évszakok idején óvakodjunk a bádogtetőktől.
6. Bizonyosodjunk meg róla, hogy a világosítók be tudnak kábelezni a helyszínre akkor is, ha az ablakokat, ajtókat és egyéb nyílászárókat csukva tartjuk.

ÉPÍTÉSZET

1. Egyeztessünk a hangosztállyal, ha zajos bútorokkal, számítógépekkel vagy egyéb berendezésekkel forgatunk.
2. Vegyük figyelembe a fej fölötti mikrofonozás lehetőségét, amikor alacsony belmagasságú díszleteket építünk.
3. Fecskendezzünk habot a díszletlépcsők belsejébe, hogy megelőzzük azok hamis, üres kongását a dialógusok alatt.
4. Amikor csak mód van rá, szőnyegezzük le a díszletet, hogy csillapítsuk a visszhangot. Ez főleg azokban a szobákban fontos, ahol a dialógusok nagy része játszódik.
5. Olajozzuk / zsírozzuk be a nyikorgó ajtó- és ablak zsalukat.

RENDEZŐASSZISZTENSEK

Egyik itt felsorolt probléma sem fog megoldódni abban az esetben, ha a rendezőasszisztensek nem támogatják az Önök filmhangját. Néha tényleg nem támogatják. Az egész stáb abba fogja hagyni az együttműködést abban a pillanatban, amikor azt látják, hogy a rendezőasszisztensek nem viselik a lelkükön a jó hangfelvételt. Az olyan derogáló mondatok, mint a „a hangra várunk” vagy a „majd utószinkronban megoldják,” egyáltalán nem konstruktívak, ezen felül letörrik a lelkesedésünket.

1. Ha vannak fizetett rendőreink, használjuk őket. Zárassuk le velük a forgalmat, ha tudjuk.
2. Szervezzünk zárást a forgatás helyszínén: senki sem beszélhet vagy sétálhat felvételek alatt. Állítsuk a produkciós asszisztenseket a zajok szempontjából legkardinálisabb helyekre. A produkciós asszisztensek sem beszélhetnek felvételek alatt. „Áll a zárás!” ez azt jelenti, hogy semmilyen munkaját nem szabadna hallanunk a stábtagnak részéről (gépek, beszélgetés). Állítsuk a walkie-talkie-eket olyan üzemmódba, hogy minden részleg hallja, amikor kihirdetjük a felvételt.
3. Engedjük, hogy a hangosztály elvégezze a szükséges korrekciókat anélkül, hogy azt kiabálnánk: „a hangra várunk.” Vagy ha mindenképpen ezt akarjuk kiabálni, akkor kiabáljuk azt, hogy „a kamerára várunk,” akkor is, amikor az operatőr állít valamit a lámpákon. A célunk nem az, hogy feltartsuk a forgatást, amikor rajtunk kívülálló okokból az utolsó pillanatban változtatni kényszerülünk. Ha szükségünk van még egy felvételre az adott beállításból, ne kiabáljuk, hogy „újravesszük a hang miatt,” hacsak nem kiabáljuk azt, hogy „újravesszük az élesség miatt,” amikor a segédoperatőrnek kell még egy felvétel.
4. Bírjuk rá a statisztákat a néma (nem suttogós) háttérszereplésre.
5. Biztosítsunk elég időt arra, hogy fel lehessen mikrofonozni a színészeket. Nem segít, ha sürgetjük a hangosztályt mikroportozás közben, ha egy színész ragaszkodik hozzá, hogy az utolsó pillanatban, a díszletben rakjuk fel rá a mikrofont. Az sem hasznos, ha arra kényszerítjük a hangosztály egy tagját, hogy a színészre várva annak öltözője előtt ücsörögjön, értékes idejét vesztegetve, ami alatt egyéb hangproblémákat lehetne megoldani a díszletben.
6. Rendezői-, illetve zárt próbák esetén tegyük lehetővé, hogy a mikrofonos legalább egy próbát végignézhessen, mielőtt a színészek elhagyják a díszletet.
7. Hagyjunk időt a csak-hang felvételekre, mielőtt elengedjük a színészeket és a statisztákat.
8. Hagyjunk időt az atmoszféra felvételekre, és ezek idejére állítsuk le a stábot, ne járkaljanak és ne beszélgessenek. Fontos, hogy az atmoszférát még az előtt felvehesse a hangosztály, mielőtt teljesen megváltozik.

9. Forgalom- vagy repülőzajos helyszíneken indítsuk rá a felvételt a távolodó repülő- vagy egyéb járművek zajára, így kisebb eséllyel fog épp felvétel közben megérkezni a következő. Tartsuk csendesen a helyszínt, hogy meg lehessen ítélni a zajhelyzetet.
10. Adjuk a hangosztály tudtára legalább két nappal előre, hogy mely napokon kell hangosítást biztosítani a forgatásra, hogy a megfelelő eszközökkel elő tudjanak készülni. Biztosítsuk, hogy a hangosztály a megfelelő formátumban és jó előre birtokába vehesse a lejátszani kívánt felvételt (zene, bejátszás...).
11. Kapcsoltassuk ki az összes walkie-talkie-t és rádiótelefont a díszletben a főpróbák és a felvételek idejére, mert azok interferálhatnak a mikroportokkal.
12. Minden alkalommal, amikor új beállításra állunk, hirdessük ki hangosan a beállítás tartalmát és hogy merre fogunk látni. Általános hiba alulinformálni a stábot. Csak növeli a káoszt, ha a stábnak többször kell átállnia két beállítás között. Kerüljük el a találgatást.

GYÁRTÁSVEZETŐK

1. Legyen a költségvetés szerves része a harmadik ember a hangstábben, valamint a megfelelő mennyiségű hangfelszerelés. A harmadik ember jelenléte lehetővé teszi a másik kettőnek, hogy zavartalanul próbáljon, illetve felvételt készítsen. Az idő, amit akkor nyer a stáb, amikor nem kell a hangosztályra várni felvétel előtt, mert a harmadik ember észrevétlenül, a próbákkal párhuzamosan mindent elintéz, pénzben is mérhető. Ezen kívül, amikor a jelenet nehézsége vagy esetleg egy hirtelen változás miatt azt követeli meg, hogy két mikrofonos kövesse le a színészek mozgását, a harmadik ember gond nélkül képes megoldani a problémát és nem kell arra pazarolni az időt, hogy egy ráérő embert valamelyik másik részlegről a hangosztály gyorsan megtanítsa erre a komplikált feladatra. A szívességet tevő kolléga, önhibáján kívül, szinte biztosan hibázni fog – vagy a képet vagy a hangot tönkretéve ezzel. Ezen kívül is sok más előnye van annak, ha három tagú a hangosztály, például kikapcsolhatja az ügyfelejtett ventilátorokat vagy megjavíthatja a rendező fülhallgatóját, akár felvétel közben is. Ráadásul, ha úgy adódik, a harmadik ember képes ideiglenesen pótolni a hiányt, ha betegség vagy baleset miatt a hangosztály egyik tagja hirtelen távolmaradásra kényszerül.
2. Vegyük figyelembe az utómunkálati költségeket, amikor döntéseket hozunk a forgatáson.
3. Jelezzük igényünket a stúdió felé, hogy az csendes legyen és győződjünk is meg a helyzetről. Még a legújabb és legmodernebb műtermeknél is előfordul, hogy az elektromos transzformátorszekrények az épületben vagy ahhoz olyan közel helyezkednek el, hogy komoly problémát jelentenek.
4. Ha muszáj raktárpületet használunk a forgatás helyszínéül, gondoskodjunk annak hangszigeteléséről, hogy jó hangot lehessen rögzíteni benne.

KAMERAOSZTÁLY

Segédoperatőrök:

1. Amikor kamerazajt tapasztalunk, tegyünk meg minden ésszerű lépést annak érdekében, hogy csökkentjük azt (kameratararó, pulóver, üveg, ellenőrizzük a fűzést, stb.)
2. Ne kapcsolgassuk ki-be a time code-os csapót, mert az elveszíti a time code-ot. Azonnal adjuk a hangmérnök tudtára, ha valami rendellenességet tapasztalunk a csapón.
3. Konzultáljunk a hangmérnökkel a használt rádiófrekvenciákról, hogy elkerülhessük az interferenciát a mikroportokkal.

Operatőrök:

1. Csak akkora képkivágással dolgozzunk, amekkorát biztosan használni fogunk és ne többel.
2. Hívjuk fel a mikrofonos figyelmét minden észlelt problémára, hogy megoldhassa őket, még mielőtt a színészek a díszletbe érkeznének.
3. Legyünk segítőkészek, ha le kell takarni a kamerát a kamerazaj miatt.

Vezető operatőrök:

1. Általában nincs elfogadható magyarázat arra, hogy kivilágítsuk a mikrofonost a díszletből. Fej fölül történő mikrofonozás esetén egy jó mikrofonos képes együtt dolgozni a világítással, ha a világítási folyamat során a szakemberek segítenek levenni a díszletfalról a mikrofonárnyékokat. Fontos, hogy elég helyet hagyjunk a mikrofonosnak a képhatár fölött, mert a mikroportok hangja sosem lesz olyan jó, mint egy nyitott, rúdra szerelt mikrofoné.
2. Ne használjunk Xenon lámpákat, kivéve ha a rendezőt előre informáljuk arról, hogy az egész jelenetet le kell majd szinkronizálni emiatt.
3. Soha ne mondjuk, hogy „majd leszinkronizáljátok!” Ez a kérdés túlmegy a vezető operatőr hatáskörén. Ha a vezető operatőr hozzáállásával és viselkedésével azt sugallja, hogy a hang fontos, akkor az egész stáb sokkal segítőkészebb lesz a hangproblémákkal kapcsolatban.
4. Autóbelsőben történő forgatás esetén próbáljuk figyelembe venni a hangproblémákat. Próbáljuk meg úgy bevilágítani az autót, hogy az ablakokat többé-kevésbé be lehessen csukni.

SPECIÁLIS EFFEKT RÉSZLEG (SFX)

1. Tegyük meg minden tőlünk telhetőt, hogy a zajos berendezéseket a lehető legtávolabb vihessük a díszlettől. Kapcsoljuk ki őket a felvételek idejére, ha dialógus van a jelenetben.
2. Esős jelenet forgatása esetén vigyük az esőgépeket és a vizet szállító tartálykocsikat a lehető legmesszebbre a díszlettől.
3. Használjunk műszőrt, hogy csillapítsuk az esőcseppek zaját a tetőkön és az ablakpárkányokon.
4. Ha ventilátorral kell lobogtatni egy függőnyt vagy drapériát a díszletben, egyeztessünk a hangmérnökkel, semmint, hogy az első felvételben derüljön ki a baj.
5. Kandallók és egyéb nyílt láng használatakor próbáljuk minimálisra csökkenteni a gáz sziszegő hangját.
6. Hideg napokon a fűtőberendezéseket jóval a felvétel előtt kapcsoljuk ki, hogy ne pattogjanak és ropogjanak bele a felvételbe, mialatt kihűlnek.

RUHAOSZTÁLY

1. A pamut a barátunk. A selyem az ellenségünk. Legyünk segítőkészek a hangosztállyal szemben, ha problémájuk akad egy jelmezzel mikroportozás közben. Mellőzzük a megjegyzéseket a dudorokkal kapcsolatban, amelyeket a rádiómikrofonok okoznak a jelmezen, mert ezzel feszültté tesszük a színészeket, amiért mikroportot kell használniuk. Kerüljük a zajos jelmezeket, főleg ha a főszereplő egy jelmezt visel a film nagy részében.
2. Kérjük meg a színészeket, hogy ne viseljenek selyem fehérneműt. Adjunk pamut atlétatrikót a színészekre, amikor csak lehetséges, mert az segít megelőzni a ruhazajt.

3. Mellőzzük a selyem nyakkendő használatát vagy legalább béleljük ki őket pamuttal, ha a főszereplő nyakkendőjéről van szó, amit sok jelenetben visel.
4. Nyaklánc, egyéb lánc és ékszer használatakor gondoljunk a hangosztályra.

KELLÉKOSZTÁLY

Törekedjünk a zajos kellékek minél halkabbá tételére, különösen a következő néhány esetben:

1. Fegyverek esetében mindig konzultáljunk a hangmérnökkel, hogy mennyire van tele a tár, hány lövést tervezünk és hogy hol.
2. Asztali jeleneteknél próbáljunk meg filcet vagy valami vastagabb anyagot tenni a terítő alá, hogy csillapítsa az edény- és evőeszközcsörömpölést.
3. Használjunk mű jégkockákat a vizes poharakban.
4. Konyhai jeleneteknél tegyünk rongydarabokat mindenhova, ahol edénycsörömpölés várható. A papírzacskókat spricceljük le vízzel, hogy csillapítsuk a zörgést.

BÜHNE / GRIP RÉSZLEG

1. Tegyük meg mindent, hogy csökkentsük a fahrtkocsi / dolly, a krán és az egyéb kameramozgató berendezések zaját. Lehetőség szerint mindig használjunk hintőport a kerekéhez, és olajat az egymáson elmozduló fém alkatrészeknél.

VILÁGOSÍTÓ RÉSZLEG

1. Segítsünk a mikrofonosnak flagekkel levenni a mikrofonárnyékokat.
2. Próbáljuk meg az aggregátort ésszerű határokon belül, de a lehető legmesszebb tartani a helyszíntől.
3. Tegyük meg mindent, hogy a zajos lámpákat a lehető legtávolabb tarthassuk a díszlettől.
4. Úgy kábelezzünk, hogy be lehessen csukni az ajtókat és az ablakokat.
5. Tartsuk távol a dimmereket a díszlettől.
6. Rögzítsük a fóliákat a lámpákon és a keretekben, hogy ne zörgesse őket a szél.
7. Ha 24 kockával (fps) forgatunk, tartsuk a lámpatrafókat „silent,” és nem „flicker-free” módban, hogy elkerüljük a trafó fűtülését.
8. Ha tréleren autóval forgatunk, rögzítsük le a statívokat és a lámpákat olyan módon, hogy azok ne csörömpöljenek egymáson menet közben.

BÜFÉ RÉSZLEG

Olyan helyen állítsuk fel a büféasztalt, ahol a kávéautomata zaja nem hallatszik be a felvételekbe.

TRANSPORT RÉSZLEG

1. Legyünk rá felkészülve, ha segíteni kell a játszóautók mozgásában a közeli felvételek alatt.
2. Olyan messze parkoljunk a teherautókkal, amennyire csak lehet és a kis aggregátorokat kapcsoljuk ki a felvételek idejére.
3. Segítsünk csendben tartani a játszóautókat.
4. Legyünk készen arra, hogy szükség esetén egy nagyobb teherautót állítsunk az aggregátor elé takarásnak.

SZÍNÉSZEK

A hangmérnök szempontjából a jó színész a hangos színész. Minden alkalommal, amikor összejövünk, hogy megbeszéljük a tapasztalatainkat, a végén mindig oda lyukadunk ki, hogy ennek vagy annak a színésznek milyen jó hangja van. A színpadi színészek általában jobb, képzetesebb orgánussal rendelkeznek.

1. Ne tagadjuk meg a rádiómikrofonok használatát, ha szükség van rájuk.
2. Ne küldjük ki a mikrofonost a nézésirányból. (A színészi mesterséget évtizedek óta mikrofonrudak közreműködésével művelik. Az imént említett tendencia igen veszélyes a hangfelvételre nézve, és csak az utóbbi időben bukkant fel.)
3. Figyelmeztessük a hangosztályt, ha a következő felvételben hangosabbak vagy halkabbak leszünk, mint az előzőekben.
4. Beszéljünk hangosabban, ha azt kéri a hangosztály. Csak akkor kéri ezt a hangmérnök, ha tényleg szüksége van rá.

RENDEZŐK

Konzultáljunk gyakran a hangmérnökünkkel, ugyanúgy ahogy egy vágóval, zeneszerzővel, vezetőoperatőrrel vagy íróval tennénk. A hangmérnök hangi képekkel gazdagíthatja a művészi „látomást.”

Járjunk utána a problémáknak és azok megoldásainak. Ne essünk abba a hibába, hogy már a gondolatától is ódzkodni kezdünk, hogy közeledni látjuk a hangmérnököt – nem biztos, hogy azért jön, mert baj van. A hangmérnök előbb-utóbb megérzi az ellenszenvet, és egyre kevesebbszer fogja fontosnak érezni, hogy ő is részt vegyen az alkotói munkában.

A hangmérnökkel ápolj jó kapcsolat gyümölcsként mindig naprakész információink lehetnek arról, hogy melyik felvétel minősége volt határeset és melyikkel nem lehet már semmit kezdeni még utómunkában sem. Ha egyszerűen arra számítunk, hogy a hangmérnök mindig jó hangot vesz fel, nagyot tévedhetünk. Megeshet, hogy a pozitív visszacsatolás teljes hiányában a hangmérnök egyszerűen csak feladta a küzdelmet a jó hangért és hagyja magát elnyomni.

Sok zajt nem is lehet meghallani egészen az utolsó pillanatig, amikor már minden részleg befejezte a korrekciókat és mindenki elcsendesül a próbára vagy felvételre. Csak úgy, mint a kamera esetében, amikor a felvétel előre nem látható problémába ütközik. Ezenkívül szükségünk lehet néhány másodpercre, hogy lekövethessük az utolsó pillanatban eszközölt változtatásokat a jelenetben.

A hang része az egész filmkészítési folyamatnak, az előkészületektől az utómunkálatokig. Az első felvételeket is hibátlanul kell tudnunk elkészíteni. Ha ezt az üzenetet közvetítjük az összes haderőnknek már a forgatás legelejétől, drága időt spórolhatunk meg, amit aztán a többi részleg támogatására fordíthatunk.

Vegyük figyelembe, hogy munkájuk természetéből adódóan a gyártásvezetők és a rendezőasszisztensek elsősorban a forgatási költségvetést tartják szem előtt, és nem mindig gondolnak bele a lehetséges utómunkálati költségekbe.

A legtöbb forgatáson a jó és a rossz hangot mindössze napi 5 percnyi hangi korrekció választja el egymástól. Egy utolsó kis ellenőrzés itt, egy újabb telepített mikrofon ott, egy mikroport cseréje, a lépéshangok csillapítása, egy nyikorgó ajtó beolajozása, a szobahangfelvételek, egy jól elhelyezett pokróc, a felvétel közben zajongó gépek kikapcsolása, a dolly kerekeinek behintőporozása: mindössze pár pillanatot igénybe vevő munkák. Általában mire Önök megvesznek egy felvételt, ezeket a problémákat a harmadik ember segítségével már mind megoldottuk, de ha nem, akkor célszerű még egy felvételt készíteni a biztonság kedvéért.

Azok a rendezőasszisztensek vagy egyéb részlegek, amelyek akadályozzák ezeket a folyamatokat, sok pénzbe fognak kerülni az utómunkálatok során.

1. **ÖSSZEBESZÉD** – Amikor csak lehetséges, legjobb, ha elkerüljük az összebeszédet a közeli felvételek alatt, mert borzalmas vágási problémákat okozhatnak.

Előfordulhat, hogy később mégis tisztán akarjuk használni a színész mondatait, de utólag ezt lehetetlen megoldani, ha összebeszéd volt. Képen kívüli összebeszédet bármikor lehet csinálni utólag is. Általában azért ragaszkodunk az összebeszédhez, mert azt gondoljuk, hogy annak hiánya tönkreteszi a színészi játékot. Az állítás ott veszi el a hihetőségét, amikor megvizsgáljuk a tényt, hogy a képen a közelik alatt az összebeszélő szereplők közül csak egyet láthatunk. Természetesen akadnak olyan szituációk, amikor elkerülhetetlen az összebeszéd – ilyen esetekben mindkét oldalt be kell mikrofonozni.

2. **KÉT KAMERÁS FELVÉTELEK** – Kettő vagy több kamerát helyesen és helytelenül is lehet használni. Teljesen elfogadható, ha a két kamera ugyanabban az időben megközelítőleg ugyanazt a méretű képkivágást rögzíti. A hangmérnök rémálma, amikor az egyik kamera tág, a másik szűk képpel dolgozik. Ennek eredményeképpen a hang elveszti a „perspektíváját.” Ilyen esetekben minden színészre mikroportot kell szerelni, mert a tágabb kép miatt nem lehet elég közel férközni a színészhez, hogy a közeli képnek megfelelő hangot tudjunk rögzíteni. Ez azt jelenti, hogy a gyönyörű hangzású fej fölötti mikrofont le kell cserélni egy lelketlenül közelről, idegenül szóló testre szerelt mikrofonra. Ezt a problémát úgy hidalhatjuk át, ha a második kamera nem beszélő színészeket lát vagy egyáltalán nem forgat a totálok alatt. A totálok után kompromisszum nélkül fel lehet dolgozni a jelenetet két vagy akár több kamerával is.
3. **PRÓBÁK** – A próbák az egész stáb számára nagyon lényegesek. A rendezői próbák fontosak, de biztosítsunk egyet a stáb vagy legalábbis a mikrofonos számára is. Ha ez nem így történik, akkor csak találgatni tudunk, hogy milyen hangot fogunk tudni felvenni. A legjobban rettegett szavak a következők: „Vegyük fel a próbát.” Lehet, hogy szerencsések leszünk, de a hang minősége szinte biztosan csorbát fog szenvedni, ahogy a váratlan problémák sorra előbukkannak.
4. **IMPROVIZÁLÁS** – Lehetetlen olyan dialógusokra felkészülni, amikről nem tudunk. Ha meg akarunk tartani egy improvizált dialógust, csináljunk még egy felvételt a hangnak, ha nem sikerült elsőre felvenni.
5. **LÉGIFORGALOM** – Talán a legidegesítőbb problémák egyike dialógust forgatni légifolyosó alatt. Ez a probléma elkerülhető. Önök is tudják, hogy nem jó, a színészek is tudják, hogy nem jó – az egész stáb tudja, hogy nem jó a hang, ha nagy a repülőforgalom, egy idő után mégis el kell kezdeni megvenni azokat a felvételeket, amelyek hangban nem

lettek megfelelő minőségűek. Ehelyett fel lehetne szeletelni a jeleneteket rövidebb egységekre, mert így könnyebb elkerülni, hogy felvétel közben, esetleg a végére érkezzenek meg a repülőgépek. Ezeket a kisebb egységeket aztán utólag jól össze lehet vágni.

6. **HANGOSABB SZÍNÉSZEK** – Néha tényleg szükség van arra, hogy a színészek nagyobb hangerővel beszéljenek annak érdekében, hogy megmenthessük a jelenetet. Ha a hangosztály több hangerőt kér, akkor tényleg nagy szüksége van rá. Ezen kívül, a hangos jeleneteknél legjobb, ha a színészek szinte már természetellenes hangerőn beszélnek. Ellenkező esetben a háttérzajokat annyira le kell majd csillapítani utómunkában a kellő hangerő-hatás elérése érdekében, hogy nem lesznek képesek a realitás érzését kelteni a nézőben.
7. **MOS ÉS ZÖREJ** – Minden felvételhez rögzítsünk hangot. Általánosan elterjedt tévhit, hogy a dialógus nélküli felvételeket lelassítja, ha hangot is veszünk hozzá. Ez nem igaz. Fontos, hogy legalább vezérhangot rögzítsünk, mert így később könnyebb lesz leszinkronizálni a jeleneteket.

Ne beszéljük végig a dialógus nélküli zörejes felvételeket (mint például az autó-elhaladások), különben utómunkában kell majd lezörejezni ezeket a jeleneteket. Tartsunk csöndet minden jelenet alatt, hogy megtarthassuk a zörejekben gazdag hangfelvételeket. Felesleges ok nélkül tönkretenni őket.

8. **HELYSZÍNEK** – jelezzük, hogy fontos számunkra, hogy csöndes helyszíneken forgathassunk és csak ilyeneket mutassanak nekünk az előkészületek alatt. Ha hangi szempontból barátságtalan helyszíneken kell forgatnunk, keressünk valami kapcsolatot a sztori és a háttérzaj között, hogy azt bele lehessen illeszteni a filmbe. Ha autópálya vagy gyár van a közelben, talán a képen jelezni lehet a közelségüket, hogy valamennyire igazoljuk a belőlük származó zajokat.

VÉGSŐ GONDOLATOK

Ezeket a szavakat: „Majd utószinkronban megoldjuk” le kellene cserélni ezekre a szavakra: „Oldjuk meg a helyszínen.” Ésszerű keretek között mindig törekednünk kellene a fent említett problémáknak a helyszínen történő megoldására.

Minket zavar, ha tétlenül egy sarokban kell ülnünk, mialatt az ÖNÖK hangfelvételei sorra mennek tönkre. Nekünk fontos, hogy minőséget adjunk ki a kezünkből.

Mindössze annyit kérünk, hogy tekintsünk vissza a közelmúltra, amikor a hangra való odafigyelés elfogadott gyakorlat volt. Nem vitatjuk az okokat, ami miatt ez így alakult, de nincs mit szépíteni azon, hogy egy hang-ellenes hozzáállás-divat terjedt el a filmszakmában. Az akkor volt, ez most van. Fontos készség egy forgatáson a jó politikai érzék, de nem engedhetjük, hogy ennek hiánya vagy jelenléte határozza meg az Önök hangfelvételeinek a minőségét.

Ne mondjuk azt a hangmérnökünknek, hogy utálunk utószinkronizálni akkor, ha nem támogatjuk őt a forgatás alatt abban, hogy jó hangot tudjon felvenni.

Önökön múlik, hogy megteremtsék a körülményeket ahhoz, hogy jó minőségű hangfelvételek készülhessenek a filmjeikhez. Az erre irányuló igényüket az előkészületi időszak első napján leszögezhetik. Intézzünk minden részleg vezetőjéhez szóbeli és írásbeli felhívást, hogy elvárják tőlük az együttműködést annak érdekében, hogy a hangosztály megőrizhesse Önöknek az eredeti hangfelvételeket a kész filmhez.

Egyáltalán nem vágyunk különleges hatalomra a forgatáson, csak egy kis tiszteletre az Önök hangfelvételei iránt. Az Önök támogatásáért cserébe megígérhetjük, hogy ésszerűen fogunk viselkedni és nem fogunk úgy tenni, mintha a hang lenne a film legfontosabb része. Tisztában vagyunk az utószinkronizálás esetleges alkalmankénti elkerülhetetlenségével, de nem akarjuk könnyen feladni. Az „ésszerű” szó minden esetben ott lebeg a szemünk előtt.

A legfontosabb, hogy szánjunk időt arra, hogy konzultáljunk a hangmérnökünkkel. Meg kell bizonyosodnunk róla, hogy a végén a lehető legjobb hangfelvételeket kapjuk a kezünkbe.

Mindezt azért írtuk le, mert szeretünk filmforgatásokon dolgozni és azt szeretnénk, ha az Önök filmjei kitűnőek lennének. Lehet, hogy a mi munkánk véget ér a forgatás befejeztével, de mi mindig szeretnénk büszkék lenni magunkra, amikor meglátjuk a stáblistában a nevünket az Önök filmjei végén.

Üdvözlettel:

Az Önök hangosztálya

forrás: FilmSound.org

<http://filmsound.org/production-sound/openletter.htm>